

Warszawa, 18 czerwca 2019 r.

Prof. dr hab. inż. Jan Popczyk, koordynator Konwersatorium Inteligentna Energetyka, Politechnika Śląska

Prof. dr hab. Paweł Ruszkowski, koordynator Seminarium Energetycznego Collegium Civitas

TEZY W SPRAWIE KRYZYSU ENERGETYCZNEGO W POLSCE

Wprowadzenie

Szanowni Państwo,

W dniu 18 czerwca 2019 r. odbyło się w Warszawie spotkanie z udziałem dwóch ogólnopolskich środowisk eksperckich: Seminarium Energetycznego Collegium Civitas oraz Konwersatorium Inteligentna Energetyka, działającego na Powszechnej Platformie Transformacyjnej Energetyki 2050. Uczestnikami spotkania byli zarówno naukowcy, reprezentujący dyscypliny techniczne, ekonomię, socjologię, prawo jak też menadżerowie i praktycy z obszaru szeroko rozumianej energetyki. Dyskusja na temat: „Trajektorie transformacji energetyki – horyzont 2050” dotyczyła zasadniczych wyzwań o charakterze strategicznym.

Decyzje, dotyczące przyszłości polskiej energetyki, które muszą być niebawem podjęte przez instytucje państwa, określą status zarówno naszej gospodarki, jak i naszego społeczeństwa w perspektywie kilku dziesięcioleci. W tym kontekście uważamy za celowe, w kategoriach racji stanu, podanie podstawowych tez naszej dyskusji do wiadomości decydentów politycznych, środowisk biznesowych oraz opinii publicznej.

Teza główna:

W Polsce mamy do czynienia z zaawansowanym kryzysem energetycznym

Przejawy kryzysu

- Polityka inwestycyjna realizowana przez dominujące przedsiębiorstwa energetyczne z większościowym udziałem właścicielskim państwa, naśladująca historyczne trendy, niosąca – w związku z gwałtownymi zmianami technologicznymi – nieakceptowalny wzrost ryzyka kosztów osieroconych w nadchodzących latach.
- Obniżenie poziomu bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej na rynek wewnętrzny w efekcie rosnącego importu węgla ze wschodu, rosnącego importu energii elektrycznej z jednolitego rynku europejskiego, a w szczególności zbyt małego zróżnicowania rodzajów źródeł wytwórczych.

- Administracyjne sterowanie cenami energii elektrycznej: blokowanie przez państwo wzrostu cen tej energii dla odbiorców końcowych przy bardzo wysokim wzroście kosztów przedsiębiorstw elektroenergetycznych.
- Obniżenie poziomu innowacyjności technicznej/technologicznej i zarządczej w całej energetyce w czasie, kiedy dokonuje się globalna przebudowa technologiczna energetyki.
- Deficyt kadr menadżerskich skłonnych do podejmowania wyzwań związanych innowacyjną przebudową energetyki.

Przyczyny kryzysu

- Centralistyczna i monopolistyczna struktura organizacyjno-własnościowa elektroenergetyki.
- Ograniczenie funkcjonowania mechanizmów konkurencji na rynku energii elektrycznej.
- Spowolnienie oraz okresowy regres w rozwoju elektroenergetyki odnawialnej (spadek jej udziału w zużyciu energii), a w szczególności tanich źródeł wiatrowych. Towarzyszy temu dodatkowo niedostateczna dynamika rozwoju najtańszych obecnie źródeł fotowoltaicznych.
- Wysokie koszty transakcyjne sektora elektroenergetycznego, związane z działaniami grup interesów, wpływających na decyzje podejmowane przez instytucje władzy politycznej.
- Strategia energetyczna państwa, realizująca priorytety sprzeczne z mega trendami oraz charakterystycznymi dla rozwiniętych gospodarek europejskich.
- Polityka energetyczna państwa, pozostająca w konflikcie ze standardami polityki klimatyczno-energetycznej Unii Europejskiej.

Kierunki działań antykryzysowych w zakresie demonopolizacji, decentralizacji oraz uspołecznienia polskiej energetyki

- I. Stopniowe odchodzenie od państwowych korporacji elektroenergetycznych w kierunku systemu mieszanego z dominacją energetyki prosumenckiej – w segmentach: gospodarstw domowych, MŚP, samorządowym, a także przemysłowym – oraz w kierunku inwestorów na rynku energii elektrycznej z sektora MŚP, jak również z rynku kapitałowego, zwłaszcza w wypadku morskiej energetyki wiatrowej.
- II. Stopniowe odejście od wielkoskalowej elektroenergetyki korporacyjnej w kierunku systemowych rozwiązań energetyki rozproszonej, odpowiadającej na potrzeby społeczności lokalnych. Ten kierunek transformacji energetyki przyczyni się do budowania zasobów kapitału społecznego w środowisku samorządu terytorialnego oraz lokalnego biznesu MŚP.
- III. Dążenie – w perspektywie roku 2050 – do przekształcenia polskiej energetyki w energetykę zeroemisyjną, w której zapotrzebowanie na energię elektryczną będzie pokrywane w całości przez OZE. Realizacja tego celu strategicznego będzie wymagała kompleksowego wprowadzenia OZE do systemu zaspakajania potrzeb

- energetycznych na wszystkich trzech obecnych rynkach energii końcowej (energia elektryczna, ciepło, paliwa transportowe).
- IV. Stworzenie warunków legislacyjnych i organizacyjnych w zakresie wytwarzania energii elektrycznej oraz ciepła z odnawialnych źródeł energii, ułatwiających dostęp OZE do sieci oraz umożliwiających wykorzystanie efektów łączenia rynków energii elektrycznej, ciepła (elektroogrzewnictwo) i elektromobilności (magazynowanie energii elektrycznej w bateriach samochodowych).
 - V. Decentralizacja instytucjonalna programu ochrony czystego powietrza (program antysmogowy) poprzez zdecydowane zwiększenie w nim podmiotowości samorządów.
 - VI. Zapewnienie uczestnikom rynku energii elektrycznej dostępu: 1° - do przejrzystej informacji o infrastrukturze sieciowej (operatorskiej) tego rynku, zwłaszcza o deficytach zdolności przyłączeniowych do sieci; 2° - do niezależnej platformy informacji pomiarowych (rozliczeniowych) na rynku energii elektrycznej, umożliwiających realizację transakcji kupna-sprzedaży w trybie dynamicznym (pozataryfowym); 3° - założeń długofalowej polityki taryfowej (np. w polityce energetycznej).
 - VII. Ustanowienie krajowego programu powszechniej edukacji energetycznej społeczeństwa obejmującego kształcenie w szkołach średnich i wyższych, ale także realizowanego w szerokim zakresie przez media i organizacje pozarządowe (kształtowanie podmiotowości energetycznej prosumentów na rynku energii elektrycznej i w obszarze efektywności energetycznej).
 - VIII. Wdrożenie programów studiów magisterskich, doktorskich i podyplomowych dla energetyków i ekonomistów w obszarach technologicznych o charakterze innowacji przełomowych (w tym energoelektronicznych i informatycznych zmieniających sposób funkcjonowania rynku energii elektrycznej oraz innowacji w obszarze inżynierii materiałowej dla potrzeb pasywizacji budownictwa, inteligentnej elektryfikacji ciepłownictwa i inteligentnej elektryfikacji transportu).